

ODDÍL 6. ÚČETNICTVÍ, ANALÝZA A AUDIT

*§6.1 СУТНІСТЬ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА (Галкін В.В.,
Миколаївський національний аграрний університет)*

Вступ. У наведеному матеріалі узагальнена сутність аналізу витрат підприємства. Охарактеризовано теоретичні аспекти визначення сутності аналізу витрат підприємства, класифікацію витрат, оптимізацію витрат, які викликані: зростанням вартості ресурсів; конкурентним тиском; зниженням прибутковості; нестабільністю ринкового середовища; точку беззбитковості, аналіз структури та динаміку витрат підприємства. Наведено оптимізацію обсягу виробництва відносно граничного доходу та граничних витрат, точку беззбитковості щодо оптимального обсягу виробництва, яка виражається як у натуральних, так і в грошових одиницях. Наведено аналіз структури та динаміки витрат підприємства, а також загальні підходи до методики здійснення аналізу операційних витрат, при якому визначаються абсолютне та відносне зростання (коефіцієнт зростання) витрат за економічними елементами, а також порівняння із іншими фінансовими коефіцієнтами для визначення попереднього висновку про діяльність підприємства. Зроблено висновки відносно раціоналізації витрат підприємства через воєнні виклики, що є наслідком дефіциту ресурсів та порушенням логістики, та прикладів порівняння узагальнюючих фінансових показників (коефіцієнтів).

Виклад основного матеріалу. Сутність аналізу витрат підприємств полягає у необхідності вивчення їх структури і динаміки для визначення

раціонального використання ресурсів з метою рентабельної діяльності підприємства. Дослідженню тематики відносно сутності аналізу витрат підприємства присвятили свої наукові праці: Декалюк О.В., Федоришина Л.М. [1], Захарченко В.І., Акулюшина М.О., Лінгур Л.М. [2], Чміль Г. Л., Кашена Н. Б., Нестеренко І. В. [3], Яновський Д. Л. [4], Кулакова С.Ю. [5], Глушач Ю. С. [6], Пустова І. В. [7], Великий Ю.М. [8] та інші. Однак, необхідність аналізу витрат підприємств, окреслених у наукових роботах, зводиться до подальшого вивчення оптимізації витрат та рентабельної діяльності підприємств із урахуванням воєнних викликів.

Ефективне управління витратами є важливою передумовою раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства, підвищення рівня його прибутковості та забезпечення фінансової стійкості. В умовах воєнних викликів, з якими зіткнулася Україна, проблема оптимізації витрат набуває особливої актуальності, адже суб'єкти господарювання функціонують за умов обмеженості ресурсів, порушення логістичних процесів та загального економічного спаду. Обґрунтоване скорочення витрат без погіршення якості продукції чи послуг дає змогу підприємствам адаптуватися до нестабільного середовища, зберігати трудовий потенціал і виконувати соціальні зобов'язання перед суспільством.

Раціональна оптимізація витрат також створює можливість формування фінансових резервів, необхідних для подальшого розвитку підприємства та впровадження інноваційних технологій, що забезпечує його стійкість у довгостроковій перспективі. Крім того, вона виступає одним із ключових інструментів антикризового управління, оскільки сприяє мінімізації фінансових втрат і підвищує оперативність прийняття управлінських рішень.

Для українських підприємств в умовах воєнного стану оптимізація витрат має не лише економічне, а й стратегічне значення. Саме вона дозволяє

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXXIV mezinárodní kolektivní monografie

підприємствам зберегти свою діяльність, адаптуватися до нових економічних умов та зробити внесок у відновлення національної економіки [1].

За сучасних умов господарювання, які характеризуються нестабільністю зовнішнього середовища, постійними економічними змінами та посиленням конкурентної боротьби, особливого значення набуває проблема ефективного використання ресурсів. У зв'язку з цим питання оптимізації витрат та удосконалення механізмів управління ними стають одним із найважливіших напрямів діяльності вітчизняних підприємств. Формування ціни реалізації продукції під впливом ринкових факторів та мінімізація витрат на виробництво одиниці продукції є важливими чинниками забезпечення прибуткової діяльності товаровиробника.

Рациональне використання ресурсів сьогодні визначає не лише ефективність виробничих процесів, а й можливість подальшого функціонування підприємства в конкурентному середовищі. Саме тому керівники та власники бізнесу приділяють дедалі більше уваги моделюванню систем управління витратами, прогнозуванню їх динаміки та пошуку шляхів підвищення ефективності використання наявних ресурсів [2].

Актуальність проблематики управління витратами також пояснюється тим, що серед ключових проблем розвитку бізнесу в Україні залишаються висока собівартість продукції, недостатність фінансових ресурсів для розвитку підприємств та відсутність сучасних управлінських систем, здатних забезпечити ефективне прийняття рішень. За таких умов керівникам підприємств необхідно впроваджувати сучасні підходи до управління витратами, орієнтовані на їх оптимізацію, економію ресурсів і запобігання необґрунтованим втратам [8].

Сучасний етап науково-технічного та інноваційного розвитку підприємств характеризується активізацією взаємодії між виробниками та

споживачами промислової продукції, зокрема основних засобів, сировини, нематеріальних активів та інших ресурсів. Одночасно розширюються можливості використання прямих каналів збуту, що потребує вдосконалення систем організації просування та реалізації продукції, а також розвитку довгострокових партнерських відносин із підприємствами, організаціями та фінансовими установами.

Посилення конкуренції на ринку зумовлює необхідність постійного оновлення продукції шляхом використання сучасних технологій та інноваційних рішень, індивідуалізації товарів, стимулювання збуту, проведення комплексних маркетингових досліджень ринку продукції виробничого призначення, розвитку бренду підприємства та зміцнення взаємовідносин із клієнтами. Усі зазначені заходи потребують значних витрат на промисловий маркетинг, які безпосередньо впливають на обсяги реалізації продукції, фінансові результати діяльності підприємства та ефективність прийняття управлінських рішень.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває організація системи контролю витрат, пов'язаних із закупівельною, виробничою, збутовою та сервісною діяльністю. Такий контроль має бути спрямований на оптимізацію витрат, пов'язаних із просуванням і реалізацією продукції, а також на мотивацію персоналу до економного використання матеріальних і фінансових ресурсів за умови забезпечення необхідного рівня якості маркетингових досліджень внутрішнього та зовнішнього середовища.

Контроль витрат на просування та реалізацію товарів і послуг є одним із ключових елементів загальної системи управління підприємством. Його результативність визначається правильністю постановки цілей, належною організацією контрольних процедур, урахуванням специфіки маркетингових витрат, а також впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на здійснення маркетингової діяльності.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXXIV mezinárodní kolektivní monografie

Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення економічної ефективності витрат на просування та реалізацію продукції необхідно забезпечити послідовне виконання комплексу інформаційних, аналітичних і контрольних процедур, передбачених відповідною організаційною моделлю контролю. Підвищенню ефективності таких процедур сприяє використання інструментів бюджетування, насамперед аналізу відхилень фактичних витрат від затверджених бюджетних показників. Застосування звітів про виконання бюджету витрат дозволяє своєчасно виявляти негативні відхилення, непередбачені маркетингові витрати та несприятливі тенденції зміни окремих показників. У разі їх виявлення контролюючі підрозділи повинні розробляти заходи щодо усунення причин таких відхилень і стабілізації економічної ситуації під час реалізації маркетингових заходів [3].

Практика господарювання підтверджує існування безпосереднього взаємозв'язку між ефективністю управління витратами та фінансовою стійкістю підприємства. Саме тому оптимізацію витрат необхідно розглядати як один із базових інструментів забезпечення стабільного фінансового стану суб'єкта господарювання [4].

На сучасному етапі одним із найважливіших завдань будь-якої держави є забезпечення сталого розвитку національної економіки. У цьому контексті використання сучасних методів і підходів до управління витратами виступає одним із визначальних чинників підвищення ефективності діяльності підприємств та зміцнення їх конкурентних позицій на ринку.

Управління витратами є невід'ємною складовою успішної підприємницької діяльності, оскільки саме воно забезпечує можливість зміцнення ринкових позицій підприємства та виступає важливим показником його розвитку. Діяльність українських підприємств традиційно ґрунтується на

функціональному, організаційному та мотиваційному аспектах управління. Сьогодні існує значна кількість методів управління витратами, а вибір конкретного інструменту залежить від стратегічних цілей підприємства, масштабів його діяльності, галузевої специфіки та особливостей організаційної структури. При формуванні системи управління витратами необхідно враховувати як внутрішні чинники діяльності підприємства, так і зовнішні умови функціонування економіки, орієнтуючись на досягнення стратегічних цілей та забезпечення довгострокової ефективності господарської діяльності [5].

Сучасні умови господарювання висувають нові вимоги до організації виробництва та систем управління підприємством. Одним із ключових напрямів удосконалення управління витратами є модернізація методів їх бухгалтерського обліку. Для підвищення ефективності системи обліку й управління витратами на вітчизняних підприємствах доцільно переглянути облікову політику щодо методів обліку витрат з урахуванням особливостей виробництва та стратегічних цілей підприємства. Важливим напрямом є також інтеграція до нормативного обліку окремих елементів системи standard-cost, що сприятиме більш точному розподілу витрат між об'єктами калькулювання. Одночасно доцільно впроваджувати елементи стратегічного управління витратами, використовуючи систему target costing для підприємств інноваційних галузей із коротким життєвим циклом продукції та систему kaizen costing для підприємств, продукція яких характеризується тривалим життєвим циклом [6].

Велика кількість сучасних методів управління витратами зумовлює необхідність їх ґрунтовного дослідження, оцінки особливостей застосування, а також визначення сильних і слабких сторін кожного з них. В умовах посилення конкурентної боротьби та поступового скорочення норми

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXXIV mezinárodní kolektivní monografie

прибутку перспективи розвитку підприємства значною мірою залежать від ефективності управління витратами та характеру їх поведінки. Здатність своєчасно планувати, контролювати й оптимізувати витрати у періоди несприятливої ринкової кон'юнктури істотно підвищує можливості підприємства щодо збереження стабільності та подальшого функціонування. За умов економічного зростання не менш важливим завданням є забезпечення раціонального розподілу фінансових ресурсів між поточною діяльністю та інвестиційними проектами. Досягнення таких результатів можливе лише за наявності ефективної системи управління витратами та правильно обраної методики їх регулювання. Формування й удосконалення такої системи доцільно здійснювати шляхом визначення її ключових понять і процедур, виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат, розроблення моделі управління з урахуванням галузевих особливостей, створення сучасної інформаційної системи, вибору найбільш доцільного методу управління, а також розподілу відповідальності за формування витрат і впровадження механізмів мотивації щодо їх скорочення [7].

Для досягнення високої ефективності управління витратами доцільно використовувати поєднання декількох сучасних методів. Зокрема, комплексне застосування систем target costing (управління витратами на основі цільової собівартості) та kaizen costing (безперервне вдосконалення діяльності підприємства шляхом використання внутрішніх резервів без значних зовнішніх інвестицій) забезпечує більш результативне управління собівартістю продукції та підвищує ефективність діяльності підприємства [7].

Чинним законодавством щодо визначення рентабельності витрат передбачено, що при встановленні рівня рентабельності контрольованих операцій можуть застосовуватися фінансові показники, які дозволяють

оцінити відповідність умов таких операцій принципу «витягнутої руки». До таких показників, зокрема, належать [9, 10]:

- чиста рентабельність витрат, яка визначається як співвідношення операційного прибутку до сукупної величини собівартості реалізованої продукції та операційних витрат, включаючи адміністративні, збутові й інші витрати, пов'язані з реалізацією товарів, робіт або послуг. Цей показник характеризує величину операційного прибутку, отриманого на кожну грошову одиницю витрат, понесених у процесі виробництва та реалізації продукції, а також відображає загальний рівень ефективності діяльності підприємства та якість управління витратами;

- рентабельність операційних витрат, що визначається як відношення валового прибутку до суми операційних витрат, пов'язаних зі здійсненням основної діяльності підприємства. Даний показник характеризує ефективність використання ресурсів у процесі ведення господарської діяльності та демонструє, який обсяг валового або операційного прибутку забезпечує кожна гривня, витрачена на оплату праці, оренду, рекламу, комунальні послуги та інші адміністративні й збутові витрати.

Відповідно до чинних нормативних положень витрати являють собою зменшення економічних вигод підприємства у вигляді вибуття активів або виникнення додаткових зобов'язань, що призводить до скорочення власного капіталу, за винятком випадків його вилучення чи розподілу між власниками, за умови можливості достовірного визначення величини таких витрат.

Залежно від специфіки виробничої діяльності витрати групуються за видами продукції чи послуг, а також за окремими стадіями виробничого процесу. Крім того, вони класифікуються за економічними елементами, статтями калькулювання, функціональним призначенням, ступенем однорідності, способом включення до собівартості продукції та моментом їх виникнення [11].

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXXIV mezinárodní kolektivní monografie

У практиці господарювання розмежовують поняття виробничої собівартості продукції та собівартості реалізованої продукції. Собівартість реалізованої продукції включає виробничу собівартість продукції, робіт або послуг, реалізованих протягом звітного періоду, а також нерозподілені постійні загальновиробничі витрати і понаднормативні виробничі витрати. Водночас на кінцеві фінансові результати діяльності підприємства безпосередньо впливає саме собівартість реалізованої продукції, а не виробнича собівартість усієї виготовленої продукції.

За економічним змістом витрати можуть бути класифіковані таким чином:

1. За способом віднесення до об'єкта калькулювання:

- прямі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат;
- непрямі витрати, до яких належать амортизаційні відрахування, витрати на утримання виробничих приміщень та обладнання, адміністративні витрати тощо.

2. За характером поведінки в межах певного періоду:

- змінні витрати, величина яких залежить від обсягів виробництва (наприклад, витрати на обслуговування виробництва окремих цехів чи діляниць);
- умовно-постійні витрати, що залишаються відносно стабільними в межах визначеного діапазону діяльності (витрати на зв'язок, інтернет та інші аналогічні витрати).

3. За економічною природою всі витрати мають альтернативний характер, оскільки використання ресурсів в одному напрямі виключає можливість їх застосування в іншому.

4. Середні витрати визначають величину витрат, що припадають на одиницю виробленої продукції.

5. Граничні (маржинальні) витрати характеризують приріст або зменшення загальної суми витрат у результаті збільшення чи скорочення обсягів виробництва на одну додаткову одиницю продукції.

Основною умовою досягнення оптимального обсягу виробництва є рівність величини граничного доходу та граничних витрат. Якщо граничний дохід перевищує граничні витрати, виробництво кожної наступної одиниці продукції забезпечує приріст загального прибутку підприємства. У разі ж перевищення граничних витрат над граничним доходом виробництво додаткової продукції призводить до зменшення загального прибутку, а граничний прибуток набуває від'ємного значення.

За несприятливої ринкової ситуації, яка супроводжується зниженням цін та скороченням обсягів реалізації продукції, критерієм оптимального обсягу виробництва виступає рівність між ринковою ціною продукції та середніми змінними витратами.

Прогнозування обсягів виробництва, а також прямих і непрямих витрат, необхідних для забезпечення запланованого випуску продукції, є обов'язковою передумовою ефективного виробничого планування. На підставі прогнозних розрахунків і системи планів підприємства організовується виконання виробничих процесів, забезпечується реалізація запланованих заходів та формується система мотивації персоналу, задіяного у їх виконанні.

Постійні витрати залишаються незмінними лише в межах так званого релевантного діапазону діяльності, тобто у короткостроковому періоді. У довгостроковій перспективі їх величина може змінюватися внаслідок розширення або скорочення масштабів виробництва. Такі зміни пов'язані з будівництвом нових виробничих підрозділів, введенням у дію додаткових

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXXIV mezinárodní kolektivní monografie

виробничих потужностей, запуском нових технологічних ліній або, навпаки, ліквідацією окремих структурних підрозділів чи самого підприємства.

Під час прогнозування потреби у виробничих ресурсах необхідно враховувати сучасні тенденції щодо заміщення дефіцитних і дороговартісних ресурсів більш доступними аналогами, використання нового технологічного обладнання, впровадження ресурсоощадних та енергозберігаючих технологій, а також застосування інноваційних виробничих рішень, які забезпечують підвищення ефективності діяльності підприємства.

Перспективними для підприємства є управлінські рішення, пов'язані з розширенням товарного асортименту, удосконаленням цінової політики, рекламною діяльністю та активізацією просування продукції на ринку.

Оцінювання ефективності збутової діяльності доцільно здійснювати на основі аналізу результативності виконання її основних функцій, серед яких:

- транспортування продукції від місця її виробництва до кінцевого споживача;
- розподіл, що передбачає забезпечення доступності товарів у необхідній кількості та формі відповідно до потреб споживачів;
- зберігання, спрямоване на забезпечення наявності товарів у момент їх придбання або використання з одночасним збереженням кількісних і якісних характеристик;
- сортування, яке полягає у формуванні спеціалізованих або взаємодоповнюючих наборів товарів відповідно до конкретних умов споживання;
- встановлення контактів із численними та територіально віддаленими групами споживачів;
- інформаційне забезпечення, що охоплює збирання та поширення відомостей про потреби ринку й умови здійснення обміну.

На підставі аналізу витрат підприємство може визначити точку беззбитковості, тобто мінімальний обсяг виробництва та реалізації продукції, за якого сукупні доходи покривають загальну суму витрат, а діяльність не призводить до отримання збитків [12].

Аналіз витрат на виробництво продукції, виконання робіт або надання послуг за економічними елементами дає змогу оцінити динаміку їх зміни у звітному періоді порівняно з попереднім, а також встановити складові, які найбільш істотно вплинули на збільшення операційних витрат у розрахунку на одну гривню реалізованої продукції.

Під час дослідження структури та динаміки операційних витрат підприємства визначають їх абсолютне і відносне зростання, зокрема розраховують коефіцієнти зміни за окремими економічними елементами.

Якщо темп зростання операційних витрат перевищує темп збільшення чистого доходу від реалізації продукції, робіт або послуг, це означає, що витрати, пов'язані з основною діяльністю, зростають швидше, ніж доходи від продажу. Така ситуація свідчить про зниження прибутковості основних видів продукції або послуг підприємства. У цьому разі необхідно провести поглиблений аналіз реалізаційної діяльності, а також детально дослідити склад і структуру витрат за окремими елементами.

Перевищення темпу зростання витрат на оплату праці над темпом збільшення чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг може свідчити про зниження продуктивності праці.

Додаткової уваги потребують ті елементи витрат, коефіцієнт зростання яких перевищує темп збільшення операційних витрат у розрахунку на одну гривню реалізованої продукції. Значення цього показника та коефіцієнт його приросту або зменшення доцільно порівнювати з відповідними нормативами, характерними для певної галузі.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXXIV mezinárodní kolektivní monografie

Негативною ознакою фінансово-господарської діяльності підприємства є випереджальне зростання адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат і сукупних операційних витрат порівняно з темпами збільшення собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт або послуг [13].

Воєнні дії суттєво підвищили витрати на транспортування зернових та іншої сільськогосподарської продукції до зовнішніх ринків. Унаслідок цього українські виробники були змушені погоджуватися на нижчі закупівельні ціни, що негативно позначилося на рівні прибутковості вирощування таких культур, як пшениця та кукурудза [14].

Держава, яка перебуває у стані війни, вимушена перерозподіляти значну частину ресурсів, насамперед фінансових, із мирних напрямів на забезпечення оборонних потреб. Наслідком цього стає істотне зростання обсягів воєнних видатків.

Водночас упровадження цифрових технологій в аграрному секторі створює можливості для підвищення врожайності та скорочення виробничих витрат. Використання безпілотних літальних апаратів для моніторингу полів, супутникового картографування та автоматизованих систем управління зрошенням дає змогу своєчасно виявляти проблеми й оперативно реагувати на них. Це сприяє раціональнішому використанню водних ресурсів, добрив та інших виробничих засобів, підвищує продуктивність сільськогосподарського виробництва і зміцнює стійкість продовольчих ланцюгів [15].

Висновки. У сучасних умовах розвитку ринкових відносин, які характеризуються жорсткою конкуренцією та формуванням цін під впливом попиту і пропозиції, проблема раціонального використання ресурсів набуває особливої актуальності. Аналіз витрат і результативне управління ними є важливими складовими загальної системи управління підприємством,

оскільки безпосередньо впливають на ефективність його діяльності та перспективи подальшого розвитку. Поєднання взаємопов'язаних елементів управління витратами в єдину цілісну систему сприяє забезпеченню стійкості підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища, збереженню його конкурентоспроможності, раціональному використанню ресурсів і поліпшенню фінансово-економічних результатів. Загалом системний аналіз витрат дає можливість оптимізувати виробничі процеси та сформувати повну аналітичну основу для прийняття рішень щодо перспективного розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Декалюк, О. В., Федоришина, Л. М. (2025). Оптимізація витрат підприємства: сутність, складові та методи. Академічні візії, (40). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1693>.
2. Захарченко В., Акулюшина М., Лінгур Л. (2024). МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ. Економіка та суспільство, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-2>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4212/4139>.
3. Чміль Г. Л., Кащена Н. Б., Нестеренко І. В. Розбудова системи контролю витрат на просування та продаж товарів і послуг. Інфраструктура ринку: електронний науково-практичний журнал, Випуск 68. Видавничий дім «Гельветика», 2022. 163-169 с. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/items/83c94afc-37fd-4ed7-a960-6eebfade6216>.
4. Яновський Д. Л. Оптимізація витрат як елемент механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства. Economic journal Odessa polytechnic

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek LXXIV mezinárodní kolektivní monografie

university. 2021. №3(17). С. 87-95. URL: <https://economics.net.ua/ejopu/2021/No3/87.pdf>.

5. Кулакова С.Ю. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств / С.Ю. Кулакова, А. Ткаченко, М. Разно // Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. – 2023. – № 1 (8). – С. 40-48. – <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-05>. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/files/original/25/10232/7df421bcf063d08726b16ed3bf2e599f57ce6bb3.pdf>.

6. Глушач Ю. С. Методичні аспекти обліку витрат та розрахунку собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці [Електронний ресурс] / Ю. С. Глушач, О. О. Фальченко // Економіка та суспільство. – Електрон. текст. дата. – 2021. – Вип. 29. – 8 с. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/587/563>.

7. Пустова І. В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги та недоліки. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 11. С. 39-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_11_12.

8. Великий Ю.М. Управління витратами підприємства : монографія / Великий Ю.М.; Міністерство освіти і науки України, Харків, нац. економ. ун-т. – Х. : ІНЖЕК, 2009. – С. 14-23.

9. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

10. Контрольовані операції: фінансові показники для визначення рівня рентабельності : Головне управління ДПС у Дніпропетровській області, від 06.12.2022 р. Офіційний портал. URL: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-637531.html>.

11. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.

12. Стратегічний аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ О. В. Пилипенко; За заг. ред. М. І. Коваля. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. — 350 с. — Бібліогр.: с. 347 — 350.

13. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text>.

14. Halkin, V. (2024). The role of ukraine in ensuring global food security: Current challenges and prospects. *Grassroots Journal of Natural Resources*, 7(3), s396—s419. <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr20>. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20511>.

15. Економічне перетворення: міжнародна співпраця та ефективна державна політика України під час воєнного стану : підручник / В. В. Галкін, О. М. Губаренко, О. М. Ащеулова та ін. Дніпро : Середняк Т.К., 2024. 198 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18567>.